
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

משפט חוקתי ופוליטיקה - 56517

תאריך עדכון אחרון 01-10-2018

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מדע המדינה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופסור מנחם הופנונג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: msmh@huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום א 12:00 - 13:00
יום ב' 11:00 - 16:00

מורי הקורס:
פרופ מנחם הופנונג

תאור כללי של הקורס:

השיעור נועד להקנות לתלמידי המחלקה למדע המדינה ידע והכרה בסיסיים של המתודה המשפטית ושל הכללים החוקתיים והחוקיים המנחים את פעולות רשויות המדינה. כן ידון מעמדה של הרשות השופטת כמוסד פוליטי והקשר בין הבאת נושאים ציבוריים להכרעה שיפוטית לבין דפוסי החלטות פוליטיות ומנהליות, לרבות החלטות הנוגעות לעיצוב דמותה של הרשות השופטת. תנאי מוקדם לרישום, ציון עובר בקורס "משטר מדינת ישראל".

מטרות הקורס:

- 1) ידע והבנה בסיסיים של עקרונות המתודה המשפטית;
- 2) הכרת הכללים החוקתיים והחוקיים המנחים את פעולות רשויות המדינה;
- 3) יכולת להבין ולנתח את אירועים משפטיים בהקשרם הפוליטי.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. להכיר מאורעות מכוננים והחלטות פוליטיות ומשפטיות שעיצבו את ההיסטוריה החוקתית של מדינת ישראל;
2. להכיר ולעשות שימוש במקורות משפטיים;
3. לנתח תהליכים פוליטיים והיסטוריים בסיוע מקורות משפטיים;
4. לכתוב חוות דעת חוקתית בהסתמך על מקורות משפטיים.

דרישות נוכחות (%) :
100%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה, דיונים, הכנת משפט מבוים ומבחנים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

נושאי השיעורים:

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה לכל שיעור מפורטים מטה. בין השאר ידונו הנושאים הבאים:

- 1) מהות המשפט ויצירת כללי המשפט;
- 2) יצירת כללי המשפט;
- 3) הכרת מאגרי המידע המשפטיים;
- 4) מערכת המשפט בישראל - מבנה ועקרונות;
- 5) יסודות המשפט הציבורי;
- 6) חוקה, חוקי יסוד וביקורת שיפוטית;
- 7) פוליטיקה חוקתית;

-
- (8) הפיקוח השיפוטי על מערכות השלטון;
 - (9) מערכת בתי המשפט;
 - (10) בית המשפט הגבוה לצדק;
 - (11) שפיטה ופוליטיקה: מינוי שופטים וסמכויות הרשות השופטת;
 - (12) מינוי ופעולת היועץ המשפטי לממשלה;
 - (13) קיום החוק ופעולות אכיפה;
 - (14) ביקור לימודי בבית המשפט העליון;
 - (15) דת ומדינה;
 - (16) חירויות היסוד (א);
 - (17) חירויות היסוד (ב);
 - (18) עילות הביקורת (א);
 - (19) עילות הביקורת (ב);
 - (20) הסכמים פוליטיים;
 - (21) משפט מבויים בכיתה;
 - (22) זכויות חברתיות והפרטת שירותים ממלכתיים;
 - (23) פרשיות נבחרות במשפט ופוליטיקה;
 - (24) שימוש במקורות משפטיים במחקרים במדעי החברה.

חומר חובה לקריאה:

תכנית השיעורים ורשימת הקריאה

חלק א': מושגי יסוד

1. מהות המשפט

א. המשפט ויחסו למדעים אחרים.

ב. הנורמה המשפטית ומערכות נורמטיביות אחרות.

ג. הכלל המשפטי ומבנהו.

רשימת קריאה

אנגלרד יצחק, "מבוא לתורת המשפט", ירושלים, הוצאת יהלום 1991, עמ' 1-21 (רשות).

2. יצירת כללי המשפט

א. החקיקה;

ב. המנהג;

ג. התקדים.

בגץ 73/85 סיעת "כך" נ' יושב-ראש הכנסת

רשות

בג"ץ 4908/10 רוני בר-און נ' כנסת ישראל

בגץ 9261/16 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול לערעורים (הגשת ערעור בידי מי שלא היה צד להליך)

תזכיר חוק התרבות והאמנות (תיקון מס' ____), התשע"ט - 2018

3. מערכת המשפט בישראל - מבנה ועקרונות

א. הרציפות החוקתית וקליטת המשפט העותומאני והמנדטורי.

ב. מערכת בתי המשפט ומקורותיה.

ג. המערכת המשפטית והמינהל הציבורי.

ד. המשפט המנהלי בישראל.

ה. מערכת בתי הדין המנהליים.

ו. מהו פסק דין?

רשימת קריאה (לפי ראשי הפרקים).

2.א. ההכרזה על הקמת מדינת ישראל.

פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח - 1948.

2.ו. בג"ץ 53/73 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז' 871.

4. . הכרת המאגרים המשפטיים

(שיעור ותרגול בחוות המחשבים בבנין חברה, כיתה מס' 9 יום א' 20.11.2015).

קריאה

עיון בחדר ההדרכה הוירטואלי של אתר נבו: שיעורים 1, 2, 3, 4.

<http://www.nevo.co.il/videotutorials.aspx>

אורכו של כל שיעור בתצוגת וידאו בין 2 ל-10 דקות (כל ארבעת השיעורים כ-25 דקות צפייה).

5. יסודות המשפט הציבורי

א. משמעויות עקרון שלטון החוק.

ב. שלטון החוק במדינה דמוקרטית.

(1) קיום נורמה עליונה.

(2) עקרון החוקיות

(3) איזון אינטרסים.

(4) שוויון הכול בפני החוק.

רשימת קריאה (לפי סימון ראשי הפרקים)

5. א. מ' הופנונג, "ישראל - בטחון המדינה מול שלטון החוק", עמ' 11 - 20.

ב. בג"ץ 9496/11 יורשי המנוח מוחמד נ' שר הבטחון (החלטה מיום 4.11.2015. לקריאת רשות

פסק הדין מיום 30.7.2014)

(1) ע"ב 1/65 ירדור נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, פ"ד יט (3), 365.

(2) בג"ץ 1/49 בז'רנו נ' שר המשטרה ואח', פ"ד ב, 80.

רשות

בג"ץ 6298/07 יהודה רסלר נ' כנסת ישראל (החלטה מיום 21.2.2012 בענין ביטול "חוק טל).

בש"פ 4972/07 עאטף פואז נ' מדינת ישראל

עע"מ 10112/02 אדם טבע ודין נ' הועדה המחוזית לתכנון ובניה.

בג"ץ 36/51 חת נ' עירית חיפה, פ"ד ה' 1553.

בג"ץ 3094/93 התנועה למען איכות השלטון נ' ממשלת ישראל, פ"ד מז (404) 5.

6. חוקה, חוקי יסוד, וביקורת שיפוטית

א. חוקה וחוקי יסוד.

ב. ביקורת שיפוטית ((Review Judicial).

רשימת קריאה

א. החלטת הכנסת בענין חוקי יסוד (פשרת הררי), 1950.

חוק-יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי (2018).

ב. בג"ץ 98/69 ברגמן נ' שר האוצר, פ"ד כג (1) 693.

חוק יסוד: הכנסת - סעיפים 1, 4, 46.

רשות

חוק יסוד: חופש העיסוק.

גביון רות, "המהפכה החוקתית", ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 1998 ע' 23 - 55.
הצעת חוק יסוד: החקיקה.

בג"ץ 3434/96 הופנונג נ' יו"ר הכנסת, פ"ד נ(3) 57.

א"ב 9255/12 ועדת הבחירות המרכזית לכנסת התשע-עשרה נ' ח"כ חנין זועבי

בג"ץ 7052/03 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי נ' שר הפנים

בג"ץ 7956/10 דורית גבאי נ' שר האוצר (הגבלת הייצוג של רו"ח בהשגה בפני עובדי רשות המסים).

בגץ 5239/11 אורי אבנרי נ' הכנסת (חוקיות החוק למניעת חרם, פס"ד 15.4.2015, 225 עמ').

בגץ 8665/14 דסטה נ' הכנסת (11.8.2015, חוקיות החוק למניעת הסתננות).

7. פוליטיקה חוקתית

Dotan, Yoav & Hofnung, Menachem (2005). "Legal Defeats - Political Wins: Why Do Elected Representatives Go to Court?". *Comparative Political Studies* 38(1), pp. 75-103.

<http://cps.sagepub.com/content/38/1/75.full.pdf+html>

בג"ץ 4112/99 עדאלה נ' עיריית ת"א-יפו, פ"ד נ"ו (5) 393.

בגץ 7635/15 התנועה למדינה יהודית ודמוקרטית נ' היועץ המשפטי (עתירה לאיסור כדורגל בשבת).

רשות:

ע"א 6821/93 בנק המזרחי נ' מגדל, מט(4) 221. תקציר פס"ד

בג"ץ 236/13 עוצמה לישראל נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת

בג"ץ 7111/95 מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת, פ"ד נ(3) 485.

בג"ץ 962/04 רחל אבוטבול ואח' נ' משרד העבודה והרווחה, פ"ד נ"ח(6), 471.

חוברת ובה מאמרים בנושא פוליטיקה חוקתית במדינות שונות:

Law and Society Review, 38(3) Spetember 2004

חלק ב': מוסדות השלטון

8. הפיקוח השיפוטי על מערכות השלטון בישראל (הנשיא והרשות המחוקקת)

כפיפות הרשויות לחוק:

(1) נשיא המדינה

(2) הרשות המחוקקת

רשימת קריאה

(1) בג"ץ 428/86 ברזילי ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' (עמ' 516 - 521 ועמ' 98 - 104).

(2) בג"ץ 1030/99 ח"כ אורון נ' יו"ר הכנסת, פ"ד נו(3) 640.

בג"ץ 94/5364 ולנר נ' מפלגת העבודה, פ"ד מט(1) 758

רשות

בג"ץ 98/69 ברגמן נ' שר האוצר, פ"ד כג(1), 693 (ר' נושא 4 לעיל).

בג"ץ 652/81 שריד נ' יו"ר הכנסת, פ"ד לו(2) 197.

בגץ 8612/15 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (פסק דין מיום 17.8.2016)
בג"ץ בג"ץ 4908/10 רוני בר-און נ' כנסת ישראל
בגץ 5744/16 בן מאיר נ' הכנסת (חוקיות "חוק ההדחה" המאפשר הדחת ח"כ, פס"ד 27.5.2018).

9. הפיקוח השיפוטי על מערכות השלטון בישראל (הרשויות המבצעת והשופטת)
רשימת קריאה

בג"ץ 8600/04 שמעוני נ' ראש הממשלה נ"ט (5) 673.
בגץ 3132/15 מפלגת יש עתיד נ' ראש ממשלת ישראל (פסק דין חלקי מיום 23.8.2015).
בג"ץ 840/97 סבית נ' ממשלת ישראל, פ"ד נז (4) 803.
חוק יסוד: השפיטה, סעיף 15.
בג"ץ 732/84 צבן נ' השר לעניני דתות ואח', פ"ד מ (4) 141.

רשות

בג"ץ 6971/98 פריצקי נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג (1) 763.
בג"ץ 4885/03 ארגון מגדלי העופות נ' ממשלת ישראל, פ"ד נט (2) 14.
בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה נ' ראש ממשלת ישראל (החלטה מיום 27.2.2006, בנושא
קביעת

אזורי עדיפות לאומית).

בגץ 3132/15 מפלגת יש עתיד נ' ראש ממשלת ישראל (פסק דין משלים מיום 13.4.2016)
עע"מ 3300/11 מדינת ישראל נ' גישה (פס"ד בנוגע למידע על הגבלות הכנסת מזון לעזה).
בגץ 5743/18 הרב וידר, ראש ישיבת הכותל נ' ראה"מ (סמכות ראה"מ להעביר תפקידים בין שרים).

10. בית המשפט הגבוה לצדק

א. תולדותיו.

ב. עקרונות כלליים וסמכות בג"ץ.

ג. הצווים הפררוגטיביים.

(1) צו שחרור.

(2) צו עשה.

(3) צו לא תעשה.

(4) צו מי שמך.

(5) צו איסור וצו בירור.

ד. סעד למען הצדק.

ה. סעדים נוספים.

(1) פסק דין הצהרתי.

(2) פיצויים.

רשימת קריאה

א. כללי: חוק יסוד השפיטה.

ב. דותן יואב, "אקטיביזם שיפוטי בבג"ץ", מתוך: גבזון, קרמניצר, דותן, אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד.
ידיעות אחרונות והוצאת מגנס, 2000, עמ' 5 – 65.

בגץ 3511/02 - עמותת הפורום לדו קיום בנגב נ' משרד התשתיות, פ"ד נז (2) 102

רשות

בגץ 1921/94 סוקר נ' הוועדה לבנייה למגורים ולתעשיה, פ"ד מח (4) 237.

ד. בגץ 7738/04 אילנה מזרחי נ' שר הרווחה

בגץ 7/83 ביארס נ' בית הדין הרבני חיפה, פ"ד לח (1) 673.
בגץ 2792/17 דלאל נ' שר הפנים (מחיקת עתירה עם ניצחון לעותרים).

חלק ג': משפט ופוליטיקה

11. שפיטה ופוליטיקה: מינוי שופטים וסמכויות הרשות השופטת
רשימת קריאה

מאוטנר מנחם (2003), "מינוי שופטים לבית-המשפט העליון בחברה הרב-תרבותית", מחקרי משפט, 19(2), 423- 460.

<http://www.tau.ac.il/law/mautner/books/Mehkarey%20Mishapat.pdf>

בית דין רבני (ת"א) 1051951/1 פלוני נ' פלונית (החלטה מיום 16.11.2015).

רשות

הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון מס' 4) (ביקורת שיפוטית על תוקפם של חוקים). הצעה מיום 27.10.2008

בע"מ 7272/10 פלונית נ' פלוני (פסק דין מיום 7.1.2014)

12. מינוי ופעולת היועץ המשפטי לממשלה

רשימת קריאה

בג"ץ 2534/97 יהב ואח' נ' פרקליטת המדינה, פ"ד נג(3), 1.

אתר משרד המשפטים- עיון בהנחיות היועץ המשפטי לממשלה:

<http://www.justice.gov.il/Units/YoezMespatri/HanchayotNew/Pages/Hanchayot.aspx>

רשות

• הועדה הציבורית לבחינת דרכי המינוי של היועץ המשפטי לממשלה ונושאים הקשורים לכהונתו - דין וחשבון, משרד המשפטים, 1998 (ועדת שמגר, אתר האינטרנט של הקורס).

• היועץ המשפטי לממשלה, החלטה בעניין אריאל שרון וגלעד שרון, בפרשת האי היווני וקרקעות אפל (אתר האינטרנט של הקורס).

• בג"ץ 5675/04 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מט(1), 199.

13. קיום החוק ופעולות אכיפה

א. כיבוד החוק בידי הרשויות.

ב. קיום החוק בידי הרשויות.

ג. ביצוע פסקי דין.

ד. שיקול דעת בפעולת המינהל

רשימת קריאה

בג"ץ 295/65 אופנהיימר נ' שר הפנים והבריאות, פ"ד כ(1) 309.

בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ממשלת ישראל נ' (שימו לב, יש יותר מהחלטה אחת באותה עתירה, וההפניה היא להחלטה מיום 23.11.2008).

בג"ץ 9051/05 תנועת "שלום עכשיו" נ' שר הביטחון(החלטה מיום 20.8.2014 בנוגע לבנייה במאחזים).

רשות

בג"ץ 616/11 התאחדות הסטודנטים בישראל נ' ממשלת ישראל (החלטה מיום 29.5.2014 בעניין תשלום

מלגות לאברכים תלמידי כוללים).

עע"מ 9018/04 סאלם מונא נ' משרד הפנים.

בג"ץ 2934/07 שורת הדין נ' יו"ר הכנסת (עתירה לשלילת אזרחות של חברי כנסת שביקרו בסוריה)
בג"ץ 8414/05 אחמד עיסא עבדאללה יאסין נ' ממשלת ישראל (גדר ההפרדה בבילעין)
עת"מ (חי') 473/02 סעאבנה מאג'ד נ' נזיה מסארווה, פסקי דין מנהליים, תשס"ג-2003, 393.
חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה ב-"פרשת האזנות הסתר ביחב"ל - משה מזרחי".
<http://www.news1.co.il/archive/0019-D-3844-00.html>

14. ביקור בדיוני בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ
פרטים ימסרו בהמשך, לרבות מועד מדויק שיקבע במשך הקורס. קיימת אפשרות לשינוי המועד
בהתראה קצרה בשל תנאי מזג האוויר או בשל קביעת תיקים בעלי ענין ציבורי בבג"ץ.
רשימת הקריאה לשיעור זה תכלול פריטים מתיקי הדיונים הקבועים ליום הביקור.

15. דת ומדינה

א. כללי.

ב. הרבנות הראשית.

ג. בתי הדין הרבניים.

ד. המועצות הדתיות.

ה. חופש הדת וחופש מדת.

ו. הסטאטוס קוו.

ז. בתי דין לא יהודים

רשימת קריאה

ב. בגץ 3336/04 התנועה להגינות שלטונית נ' מועצת הרבנות הראשית (עתירה 2004, פס"ד 2017).

ג. בג"ץ 1000/92 בבלי נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד מח(2) 221.
בג"ץ 953/01 ח"כ מרינה סולודקין נ' עיריית בית-שמש, פ"ד נח(5) 595.
בג"ץ 3856/11 פלונית נ' בית הדין השרעי העליון לערעורים

רשות

תזכיר חוק להסדרת שירותי ההשגחה על הכשרות, תשע"ח-2018

בג"ץ 1/98 ח"כ איתן כבל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג(2) 241 (העדפה לחרדים בדיוור ציבורי).

בעמ 919/15 פלוני נ' פלונית (חבות של הורים יהודים במזונות ילדיהם, תוך שהחלוקה ביניהם תקבע
ע"פ היכולות הכלכליות. פס"ד מיום 19.7.2017)

תמש (נצ') 38928-08-15 י.א. נ' ו.א. (פס"ד מיום 21.6.2018, לענין מזונות, הכללים שנקבעו בבעמ
919/15

לגבי ילדים יהודים אינם זהים לאלה החלים לגבי מוסלמים).

בג"ץ 1031/93 אליאן (חוה) פסרו (גולדשטיין) פ"ד מט(4) 661.

בגץ 9261/16 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים

רבני (רח), תיק 4177-52-2 פלונית נ' פלוני (אתר הקורס).

תמ"ש (חי') 4652-07-09 האב נ' האם

בג"ץ 7120/07 אסיף ינוב גידולים בע"מ נ' מועצת הרבנות הראשית לישראל

ת"א (ת"א) 16016/07 אסקימו סחר נ' וידיסלבסקי (דיון בטענה כי במ"ש הן ערכאות

עכו"ם, 5.5.2008).
בג"ץ 10226/08 הניה זבידובסקי נ' שר הפנים (החלת חוק השבות על מי שהיה "בן דת אחרת").
בגץ 5444/13 יונית (יונלה) ארז נ' בית הדין המיוחדים לגיור (17.12.2014, ביטול גיור שהושג
במרמה).

חלק ד': חירויות הפרט ועילות הביקורת

16. חירויות היסוד (א)

א. עקרונות כלליים.

רשימת קריאה

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

חוק יסוד: חופש העיסוק.

א. בג"ץ 1/49 בז'רנו נ' שר המשטרה ואח', פ"ד ב, 80 (ראה נושא 4 לעיל).

בג"ץ 73/53 קול העם נ' שר הפנים, פ"ד ז' 871.

רשות

בג"ץ 3267/97 רובינשטיין נ' שר הביטחון, פ"ד נב (5) 481.

בג"ץ 606/93 קידום נ' רשות השידור, פ"ד מח (2) 1.

הפ (ב'ש) 2085/07 דויטשר נ' אוניברסיטת בן-גוריון (זכות ההפגנה בקמפוס).

עת"א (נצ') 16207-09-11 סולטני נ' משטרת ישראל (עתירת אסירים נגד שלילת לימודים
אקדמיים).

עע"מ 3782/12 מפקד מחוז תל אביב-יפו במשטרת ישראל נ' איגוד האינטרנט הישראלי

בגץ 4406/16 איגוד הבנקים בישראל נ' כנסת ישראל (פסק דין מיום 29.9.2016).

17. חירויות היסוד (ב)

ב. החירויות השונות.

רשימת קריאה

ב. בג"ץ 4154/94 אליס מילר נ' שר הבטחון מט (4) 94.

בג"ץ 4676/94 מיטראל נ' כנסת ישראל, פ"ד נ (5) 15.

בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) 258.

בג"ץ 5578/02 מנור נ' שר האוצר, פ"ד נט (1) 729.

רשות

עת"מ (י-ם) 489/04 עמותת שחר נ' המועצה להשכלה גבוהה.

דנגץ 204/13 סעיד צלאח נ' שרות בתי הסוהר (14.4.2015, שלילת זכותם של אסירים בטחוניים
ללמוד

באוניברסיטה הפתוחה).

18. עילות הביקורת השיפוטית (א)

א. חוסר סמכות.

ב. הפרת כללי הצדק הטבעי.

ג. חוסר סבירות.

ד. שיקולים זרים.

רשימת קריאה

א+ב. בג"ץ 982/04 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נ"ח(6) 613.
ג. בגץ 6163/92 איזנברג ואח' נ' שר השיכון ואח', פ"ד מז (2) 229.
ד. ד"נ 16/61 רשם החברות נ' כרדוש, פ"ד טז 1209.
ע"א 6/66 קלו נ' עיריית בת-ים, פ"ד כ' (2) 327.

רשות

עעמ 5106/14 עיריית בת ים נ' אליהו ששון ואח'

19. עילות הביקורת השיפוטית (ב)

ה. מטרה זרה.

ו. אפליה.

ז. מידתיות.

ח. עילות סף.

רשימת קריאה

ה. בג"ץ 98/54 לזרוביץ נ' המפקח על המזונות, פ"ד י 40.

בג"ץ 721/94 אל על נ' דנילוביץ, פ"ד מח (5) 749.

ח. בג"ץ 6492/08 עמותת ש.ע.ל. נ' מפקד כוחות צה"ל (החלטה מ-14.1.10 בשאלת זכות העמידה)

רשות

עתמ (י-ם) 5950-12-15 האגודה לזכויות האזרח נ' רמ"י (שיווק דירות לציבור הדתי לאומי בלבד).
סעש (י-ם) 8822-02-18 שדולת הנשים בישראל נ' מדינת ישראל (תכנית הכשרה לחרדים, גברים בלבד)

תצ (מרכז) 8214-05-14 מירב נ' א"י.די.א"י. חברה לביטוח (מתן הטבה בביטוח רכב לנשים בלבד).
בג"ץ 1758/11 גורן נ' הום סנטר (החלטה מיום 17.5.2012).
בג"ץ 6741/99 יקותיאל נ' שר הפנים ואח', פ"ד נה(3) 673.
בג"ץ 6671/03 אבו גנאם נ' משרד החינוך, פ"ד נט(5) 577.
בג"ץ 104/87 נבו נ' בית הדין הארצי לעבודה, פ"ד מד (4) 749.
בג"ץ 4154/94 אליס מילר נ' שר הבטחון מט(4) 94.
בג"ץ 7164/02 ג'וואמיס נ' שר הפנים, פ"ד נט(2) 232.

20. משפט מבויים בכיתה בהשתתפות התלמידים.

תחולקנה מטלות לקבוצות ועל התלמידים יהיה למצוא חומר קריאה בהתאם למטלה האישית או הקבוצתית.

חלק ה': סוגיות נבחרות במשפט ופוליטיקה

21. הסכמים פוליטיים

בג"ץ 306/05 סיעת המפד"ל נ' ממשלת ישראל.

רע"א 3055/05 רון פרומר נ' ג'קי סבג.

בג"ץ 8921/07 מפלגת האיחוד הערבי נ' ח"כ עבאס זכור

רשות

עת"מ (נצ') 1100/05 מפלגת שינוי נ' גנדי קיפניס.

ע"פ 1224/07 בלדב נ' מדינת ישראל

ה"פ (מרכז) 46921-11-11 מפלגת העבודה הישראלית נ' "ארצנו"

22. זכויות חברתיות והפרטת שירותים ממלכתיים
בג"ץ 2605/05 חטיבת זכויות האדם נ' שר האוצר (עמ' 1-25, הפרטת בית כלא)
בג"ץ 8013/10 המועצה האזורית אשכול 32 נוספים נ' ראש הממשלה
רשות
בג"ץ 366/03 עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר (קיצוץ בגמלאות הבטחת הכנסה).

23. פרשיות נבחרות במשפט ופוליטיקה
רשימת קריאה
בג"ץ 390/79 דויקאט ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' פ"ד לד (1) 1.
בג"ץ 2994/90 פורז נ' ממשלת ישראל, פ"ד מד (3) 317.
בג"ץ 4668/01 שריד נ' ראש הממשלה ואהוד יתום, נו (2) 265.
בג"ץ 932/99 התנועה לאיכות השלטון נ' יושב ראש הוועדה לבדיקת מינויים, פ"ד נג (3), 769.

רשות
בג"ץ 5973/92 האגודה לזכויות האזרח ואח' נ' שר הבטחון ואח', פ"ד מז (1) 267.
בג"ץ 5100/94 הוועד הארצי נגד עינויים נ' ממשלת ישראל, פ"ד נג (4) 817.
בג"ץ 3799/02 עדאלה נ' אלוף פיקוד מרכז (השימוש ב"נוהל שכן).
עבל (ארצי) 39020-11-13 גאסר עטאללה נ' המוסד לביטוח לאומי (מיהו "תושב" בישראל,
25.5.2018)

24. שימוש במקורות משפטיים במחקרים במדעי החברה
רשימת קריאה
בג"ץ 4857/07 פלוני נ' משטרת ישראל (טיפול במשתפי פעולה)
בג"ץ 4573/05 אביבה מוסטקי ו 574 אחרים נ' משרד החינוך והספורט האגף להערכת
תארים

רשות
בג"ץ 11163/03 ועדת המעקב העליונה נ' ראש ממשלת ישראל (סווג אזורי עדיפות לאומית החלטה
מיום
27.02.2006). שימו לב: בסעיף 12 לרשימת הקריאה יש פסק דין עם אותו מספר סידורי ואותם שמות
הצדדים. מדובר בפסקי דין שונים, בתאריכים שונים, באותה פרשה.
בג"ץ 10104/04 שלום עכשיו שעל מפעלים חינוכיים נ' גב' רות יוסף (מימון פעולות פוליטיות מקופת
רשות מקומית, 80 עמ' 14.5.06).

25. סיכום ומסירת מבחן הבית

חומר לקריאה נוספת:
רשימה מקורות וספרות עזר (רשות)
מרבית הספרים זמינים לקריאה באתר נבו

אנגלרד יצחק, מבוא לתורת המשפט, ירושלים, הוצאת יהלום 1991.

ארז-ברק דפנה, משפט מינהלי (2 כרכים), תל אביב: ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין, 2010.

ארז-ברק דפנה, חוקים וחיות אחרות: דת מדינה ותרבות בראי חוקי החזיר, הוצאת כתר והוצאת אוניברסיטת בר-אילן, 2015.

ארז-ברק דפנה, ברק ארז, דורון נבות ומרדכי קרמניצר, ניגוד עניינים במרחב הציבורי: משפט, תרבות, אתיקה, פוליטיקה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2009

בירנהק מיכאל, מרחב פרטי: הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה, שריגים/ליאון, נבו, 2011.

בכר אלי, יעוץ משפטי בארגון בטחוני, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2013.

ברון נתן, שופטים ומשפטנים בארץ ישראל: בין קושטא לירושלים, 1900-1930, ירושלים, מאגנס, 2008.

ברון נתן, משפט, יצרים ופוליטיקה: שופטים ומשפטנים בסוף המנדט ובראשית המדינה, ת"א, סטימצקי, 2014.

ברק אהרון, פרשנות במשפט (3 כרכים), ירושלים, נבו הוצאה לאור, 1992-1994
1. תורת הפרשנות הכללית. 2. פרשנות חקיקה. 3. פרשנות חוקתית

ברק אהרון, שופט בחברה דמוקרטית, אוניברסיטת חיפה, נבו, 2004.

ברק אהרון, כבוד האדם - הזכות החוקתית ובנותיה, שריגים-ליאון, נבו, 2014.

רות גביזון, ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: מתחים וסיכויים, מכון ון ליר - הקיבוץ המאוחד, 1999.

גביזון רות, מרדכי קרמניצר ויואב דותן, אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד, ירושלים, ידיעות אחרונות, 2000.

גרוס עמנואל, מאבקה של דמוקרטיה בטרור: היבטים משפטיים ומוסריים, שריגים-ליאון, נבו, 2004.

דותן יואב, הנחיות מנהליות, ירושלים, נבו הוצאה לאור, 1996.

הופנונג מנחם, ישראל - בטחון המדינה מול שלטון החוק, ירושלים, נבו, הוצאה לאור, 1991.

הקר דפנה ונטע זיו, האם המשפט חשוב, תל אביב, אוניברסיטת תל אביב, 2011.

יונשל-מרגל קרן, אידאולוגיה וחוק בפסיקת בית המשפט העליון: ניתוח כמותי והשוואתי, ירושלים, מכון סאקר 2016.

זמיר יצחק, הסמכות המינהלית (חלקים א-ב), נבו הוצאה לאור, 2010 (חלק א') 2011 (חלק ב').

חריס רון, המשפט הישראלי - השנים המעצבות: 1948 - 1977, ת"א, הקיבוץ המאוחד, 2014.

כהן מרגית, סמכויות כלליות של הרשות המבצעת, ירושלים, המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי על שם סאקר, הפקולטה למשפטים, האוניברסיטה העברית, 2003.

-
- לבנון ליאת, חברות בארגון טרור, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2012.
- מאוטנר מנחם, ירידת הפורמליזם ועליית הערכים במשפט הישראלי, תל אביב, מעגלי דעת, 1993.
- מאוטנר מנחם, משפט ותרבות בישראל בפתח המאה העשרים ואחת, תל אביב, עם עובד, 2008.
- מזרחי שלמה ואסף מידיני, מדיניות ציבורית בין חברה למשפט, ירושלים, כרמל, 2006.
- נגבי משה, מעל לחוק: משבר שלטון החוק בישראל, תל-אביב, עם עובד, 1987.
- מרזל יגאל, המעמד החוקתי של מפלגות פוליטיות, שריגים-ליאון, נבו, 2004.
- סגל זאב ולילך ליטור, אקטיביזם ופסיביזם שיפוטי, סריגים, הוצאת נבו, 2008.
- ספיר גדעון, המהפכה החוקתית: עבר, הווה, עתיד, אוניברסיטת חיפה, הוצאת ידיעות, 2010.
- ענבר צבי, מאזנים וחרב: יסודות המשפט הצבאי בישראל, תל-אביב, הוצאת מערכות, 2005.
- פרידמן דניאל, הארנק והחרב: המהפכה המשפטית ושבירה, ת"א, הוצאת ידיעות ספרים, 2013.
- פרידמן דניאל, לפני המהפכה: משפט ופוליטיקה בעידן התמימות, ת"א, הוצאת ידיעות ספרים, 2015.
- קלגסבלד אביגדור, ועדות חקירה בישראל, ירושלים, נבו, 2001.
- קמיר אורית, שאלה של כבוד: ישראליות וכבוד האדם, ירושלים, הוצאת כרמל, 2005.
- קמיר אורית, כבוד אדם וחיה: פמיניזם ישראלי חדש במשפט ובחברה, ירושלים, הוצאת כרמל, 2007.
- קרמניצר מרדכי ואריאל בנדור, חוק יסוד: הצבא, ירושלים, המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי סאקר, 2000.
- קרמניצר מרדכי (עורך), מידתיות במבט ביקורתי ומשווה, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2016.
- רובינשטיין אמנון וברק מדינה, המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל (מהדורה 6), ת"א, שוקן, 2005.
- שטרית שמעון, על השפיטה: מערכת הצדק במשפט, תל אביב, ידיעות אחרונות, 2004.

ב ה צ ל ח ה

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
הרצאה 0 %

השתתפות 10 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 20 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

- (1) פסקי דין חדישים של בית המשפט העליון ממחצית שנת 1997 ועד בכלל ניתן לקרוא באתר האינטרנט של בית המשפט העליון: <https://il.gov.court.supreme.aspx.fullsearch/Pages/>
- (2) ניתן לעיין באמצעות מחשבים המקושרים לאוניברסיטה העברית בפסקי דין עדכניים של כל הערכאות השיפוטיות ובנוסף מעודכן של חוקי המדינה באתר: il.co.nevo.www
- (3) בבחירת פריטי הקריאה נעשה ניסיון לכלול חומר נגיש ככל האפשר ברשת האינטרנט, אך קיימים עדין פריטי קריאה המחייבים קריאה בספריה (כל כרכי רשומות מצויים בקומה 2 בספריה הר-הצופים).
- (4) מרבית פסקי הדין ברשימת הקריאה הם פסקי דין של בית המשפט העליון אך יש ברשימת הקריאה גם פסקי דין של ערכאות שיפוט אחרות, זאת על מנת להכיר את דרכי הפעולה וההנמקה של אותן ערכאות.
- (5) במהלך הסמסטר יינתנו (ככל הנראה) על ידי בתי המשפט פסקי דין חשובים ויתכן כי תועבר חקיקת יסוד בכנסת. חומר הקריאה עשוי להתעדכן לכן בהתאם. התלמידים מתבקשים להיכנס לפחות אחת לשבוע לאתר הקורס במערכת Moodle2 ולבדוק אם נוספו עדכונים.
- (6) שאלות מהותיות הנוגעות לתכני הקורס או לעבודות הבית, יענו אך ורק בשעות הקבלה של המרצה ולא באמצעות פנייה בדוא"ל.
- (7) בעמוד הראשון של כל עבודה יכתבו הסטודנטים את המשפט הבא, ויחתמו בסופו:
"עבודה זו מייצגת את עבודתי שלי בהתאם לכללי האתיקה המוזכרים בתקנות האוניברסיטה".

תנאי מוקדם לרישום, ציון עובר בקורס "משטר מדינת ישראל".

הקורס אינו פתוח לתלמידי משפטים הלומדים במסלול המשותף עם מדע המדינה.

סילבוס מעודכן יפרסם בחודש אוקטובר 2018